

Експертний висновок
до проєкту Закону України «Про порядок повернення у власність
релігійних організацій культових будівель, їх комплексів»

1. Назва законопроєкту.

Проєкт Закону України «Про порядок повернення у власність релігійних організацій культових будівель, їх комплексів», реєстраційний № 2404 від 08.11.2019, суб'єкт законодавчої ініціативи – народний депутат України Рабінович В.З.

2. Завдання законопроєкту.

Законопроєктом пропонується врегулювати правові та організаційні засади повернення у власність релігійним організаціям культових будівель, їх комплексів, які були націоналізовані, вилучені чи іншим шляхом відчужені державою у релігійних організацій.

3. Оцінка впливу на показники бюджету.

Реалізація проєкту Закону України призведе до збільшення видатків з державного і місцевих бюджетів на:

- викуп культових будівель, їх комплексів у власників, які у даний час перебувають у приватній власності, за рахунок коштів державного бюджету;
- будівництво нових приміщень для закладів освіти, культури, охорони здоров'я, наукових установ, які мають звільнити займані ними приміщення культових будівель;
- виплату релігійним організаціям грошової компенсації у розмірі, що дорівнюватиме ринковій вартості, у разі відмови повернення культових будівель, їх комплексів;
- здійснення ремонту культових будівель, переданих релігійним організаціям.

Всупереч частині першій статті 27 Бюджетного кодексу України суб'єктом права законодавчої ініціативи не додано до проєкту Закону фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки) та/або пропозиції змін до законодавчих актів України щодо скорочення витрат бюджету та/або джерел додаткових надходжень бюджету для досягнення збалансованості бюджету.

4. Вартісна величина впливу на показники бюджетів.

Відповідно до пояснювальної записки до законопроєкту реалізація Закону України не потребує додаткових видатків з Державного бюджету України.

Разом з тим, реалізація положень законопроєкту призведе до збільшення видаткової частини державного та місцевих бюджетів. Зокрема, для побудови нових шкіл, дитячих садків, закладів культури та охорони здоров'я, наукових інститутів тощо.

Визначити вартісну величину впливу на показники бюджету на даний час не вбачається можливим за відсутності вихідних даних.

5. Пропозиції щодо можливостей фінансового забезпечення у відповідному бюджетному періоді законопроєкту у разі його прийняття.

Прийняття проєкту Закону України вплине на виконання закону про Державний бюджет України у поточному бюджетному періоді, оскільки набуде чинності з дня його опублікування.

6. Пропозиції щодо відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини.

Норми проєкту Закону України потребують узгодження із положеннями частини третьої статті 27 Бюджетного кодексу України, згідно з якою Закони України або їх окремі положення, які впливають на показники бюджету (зменшують надходження бюджету та/або збільшують витрати бюджету) і приймаються після 15 липня року, що передує плановому, вводяться в дію не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим.

7. Пропозиції щодо розгляду законопроекту.

Питання повернення у власність релігійних організацій культових будівель, їх комплексів врегульовано Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації».

Статтею 1 законопроекту передбачено, що власнику об'єкта, який підлягає поверненню, забороняється здійснювати будь-які дії, які можуть призвести до відчуження об'єкта, з моменту подання клопотання про повернення культової споруди. Зазначене положення обмежує повноваження власника у вільному розпорядженні своєю власністю ще до прийняття відповідного акта про повернення культових споруд.

Вважаємо, що зазначені обмеження на розпорядження культовими спорудами можуть бути застосовані тільки після ухвалення відповідного акта про повернення культової споруди.

Відповідно до статті 41 Конституції України примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

При цьому за ринковою вартістю відшкодування може значно перевищувати вартість, за якою відбувалося первісне відчуження майна з державної або комунальної вартості.

Статтею 5 законопроекту передбачено, що рішення про повернення культової будівлі релігійній організації приймається органом, уповноваженим управляти відповідним державним майном, що не відповідає пункту 5 статті 116 Конституції України, згідно з якою управління об'єктами державної власності відповідно до закону здійснює Кабінет Міністрів України.

Проектом Закону України передбачається повернення культових будівель релігійним організаціям, які в даний час перебувають у державній та комунальній власності, зокрема, будівель, в яких розташовані заклади освіти, культури, охорони здоров'я, наукові установи.

Реалізація положень законопроекту потребує суттєвих додаткових коштів, насамперед, для побудови нових шкіл, дитячих садків, закладів культури, охорони здоров'я, наукових інститутів тощо.

Частиною другою статті 1 законопроекту передбачено, що до об'єктів, які будуть підлягати поверненню релігійним організаціям, серед іншого віднесено приміщення, що пристосовані для проживання священнослужителів, будівлі духовних навчальних закладів, споруди соціальної сфери, які є невід'ємною частиною культових споруд і розташовані на земельній ділянці, необхідній для обслуговування цієї споруди або безпосередньо межує з нею, а також інші об'єкти, необхідні для забезпечення релігійної практики організації відповідно до її внутрішніх настанов.

Тобто, перелік об'єктів, які мають бути безоплатно передані із державної та комунальної власності у власність релігійних організацій, є по суті необмеженим, що може призвести до відчуження об'єктів соціальної сфери. Крім того, разом з будівлями мають бути передані і земельні ділянки.

Вказане суперечить статтям 83 і 84 Земельного кодексу України.

Так, відповідно до статті 83 Земельного кодексу України землі, які належать на праві власності територіальним громадам сіл, селищ, міст, є комунальною власністю.

У комунальній власності перебувають усі землі в межах населених пунктів, крім земельних ділянок приватної та державної власності; земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна комунальної власності незалежно від місця їх розташування.

Згідно із статтею 84 Земельного кодексу України у державній власності перебувають усі землі України, крім земель комунальної та приватної власності.

Право державної власності на землю набувається і реалізується державою через органи виконавчої влади відповідно до повноважень, визначених цим Кодексом. До земель

державної власності, які не можуть передаватись у приватну власність, належать землі під об'єктами природно-заповідного фонду, історико-культурного та оздоровчого призначення, що мають особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність, якщо інше не передбачено законом; земельні ділянки, закріплені за державними закладами професійної (професійно-технічної) освіти; земельні ділянки, закріплені за державними закладами фахової передвищої освіти; земельні ділянки, закріплені за державними закладами вищої освіти; інші земельні ділянки, визначені цим Кодексом.

Приватизація (відчуження) об'єктів державної і комунальної власності у приватну власність відбувається відповідно до законодавства про приватизацію державного і комунального майна.

Враховуючи наведене та оскільки реалізація положень законопроекту потребуватиме вишукання суттєвих додаткових коштів з державного та місцевих бюджетів, проект Закону України «Про порядок повернення у власність релігійних організацій культових будівель, їх комплексів» не підтримується.

Заступник Міністра

Юрій ДЖИГИР